

Vejrup Kro / Vejrup Gæstgivergård – 100 års Krohistorie

Af Sam. Højst Petersen

Krohunden hed Hans. Visse krogæster yndede at fodre den med sukkerknald dyppet i brændevin. Om aftenen var det fast skik, at krofatter kom ud på trappen, hvor han med høj røst kaldte på hunden: Haaaaans – så vidste alle i byen, at nu var der lukketid på kroen.

Sådan lyder legenden fra Vejrup. Men vi skal starte med begyndelsen.

I 1892 tog høker og kromand Christian Jørgensen den store beslutning at bygge en helt ny gæstgivergård ved korsvejen øst for den daværende Nr. Vejrup landsby. Her lå i forvejen sognets gamle kirke, et par gårde og Vejrup Mølle – og her havde man lige indviet det helt nye andelsmejeri. I øst-vestlig retning gik landevejen mellem Esbjerg og Kolding og i nord – syd retning Vejrups forbindelse til Gørding. I de tre korsvejshjørner havde man nu kirke, kro, andelsmejeri og allerede fem år efter blev købmandsgården bygget i det fjerne hjørne.

Hermed var et nyt Vejrup-midtpunkt etableret.

Gæstgivergården var et byggeri, der sikkert vakte opsigt. det var en bygning uden sidestykke i Vejrup: muret op på en kraftig høj sokkel, prydet med stærkt svungne, svulmende gavle og masser af ornamentik i gavle og på facaden mod vejen. Selv rejsestalden var bygget med en gevaldig fortal med søjler og buer – næsten for voldsomt. Men det var en bygning der udstrålede kvalitet og som markerede sig ved at hæve sig over blot det funktionelle.

Kro eller gæstgivergård. Officielt hed det nok gæstgivergård. De to benævnelser blev brugt i flæng, men da den altid i daglig tale blev kaldt Vejrup kro, vil jeg fremover bruge denne betegnelse. Christian Jørgensens tid med den nye flotte kro blev dog kort. Allerede tre år efter, i 1895 solgte han kroen og flyttede til Donslund kro. Hvorfor han gjorde de, ved vi ikke – men har vel haft sine grunde.

Jagtselskab foran Vejrup kro i 1904.

Foto i Vejrup Sognearkiv

1895 – 1921: en driftig und mand kommer

Køberen i 1895 var en spændende, driftig ung mand fra Sdr. Vejrup – kun 24 år gammel: Peder Hansen Andersen. Han var født på en gård i Sdr. Vejrup den 16 april 1871. Hans far var gårdmand Anders Nielsen og hans mor var Maren Kirstine Lytken, datter fra nabogården, (nu Bjerndrupvej 9). Peder Hansen Andersen giftede sig i 1891 – 20 år gammel – med en 18-årig Kirsten Madsen fra Emtekær i Tanderup sogn (Fyn). Ved giftermålet blev han indskrevet som

ungkarl og gårdmand – så de må have haft gård de første tre år.

PHA og Kirsten flyttede så ind som nyt kropar. de havde allerede en søn og en datter: Mads (f. 1892) og Anna (f. 1894). På kroen fødte Kirsten så tre døtre: Mary 1897, Joshia 1900 og Jørgine 1902. Indtil 1921 var PHA kroerjer og familien boede på kroen og drev den det meste af tiden. Datteren Anna (Christensen) fortalte i 1973 til Olaf Bak (Vestkysten), at de i 1902 havde forpagtet kroen og var flyttet til Bramming, hvor hendes far kørte med gæster på Hotel Kikkenborg, nå de havde ærinder i byen og oplandet. Hvor lang tid det ophold har stået på vides ikke. I Bramming er der ikke dokumentation for, at familien har boet der og heller ikke for kørsel med gæster. Men ældre mennesker i Vejrup mener at kunne huske en kroværter i Vejrup for en kort tid: Olsen fra Sdr. Omme og måske også en Sørensen. Hvornår de vendte tilbage er uvist, men ved folketællingen i 1911 boede hele familien igen på kroen.

Som kroen så ud i 1912 – bagved anes møllen. Foto i Vejrup sognekirkearkiv

1916: jernbanen kom

Vi nærmer os et spændende afsnit af Vejrups historie: Bygningen af jernbanen og åbningen 1916. Dels gav arbejdet med såvel jernbanen som viadukten og vejforlægningen stor aktivitet, dels skulle Vejrup nu være *Stationsby*. Om nogensinde var der i disse år grundlag for Ingrid Jensens formulering i Vejrup-sangen: *Drømte du drømme om at blive større...*

PHA har nok set mulighederne. I 1913 byggede han en etage oven på kroen og forlængede den mod øst. Den var nu blevet et stationsby-hotel med ca. 9 værelser til udlejning. Arbejdet med jernbanen trak folk til udefra, som havde brug for et sted at overnatte. Og årene efter oplevede kroen en tid, hvor der kom gæster langvejs fra, for at gå på jagt i det naturskønne område Grisbæk-Bolding. Det var prominente gæster, mest fra København. Man fortæller, at den kendte forfatter Thit Jensen, med sin mand, kunstmaleren Fenger var mellem gæsterne.

Diner Transportable

Disse jagtselskaber indlogerede sig på Vejrup kro, og PHA sørgede for at køre dem ud i jagtområdet – og hente dem hjem igen. Men han sørgede også for forplejningen under jagten, idet han leverede *mad ud af huset*. Oven i købet medbragte han en primus, så maden kunne varmes. Til kroen hørte en del jord og PHA købte desuden ejendommen nord for stationsbygningen, nuværende Stationsvej 4, som han solgte til vognmand Mads Jessen i 1920. I 1915 købte han den i 1895 nybyggede Anneksgård nord for kroen af Jens Marinus Nielsen. Da han havde taget det meste af jorden fra ejendommen på Stationsvej med sig til Anneksgården, ejede han nu hele området langs Storegade og Stationsvej fra kroen mod øst og nord for kroen, helt op til Vøgslund. Hele dette område er nu bebygget. Mon PHA har tænkt i byggegrunde.

I 1921 solgte de kroen og flyttede til Kongensgade 14 i Esbjerg. Her etablerede PHA en fragtcentral med tilhørende restaurant, centralt i byen, tæt på banegården. Her havde deres virken i 14 år, frem til 1935.

1921-1935: hjemvendt amerikaner har kroen

Den nye kroer i 1921 var Niels Lauridsen, Han kom fra Søndergård i Bramming, nu Ribevej 40. Han var vendt hjem fra Amerika og købte så Vejrup kro. Niels Lauridsen var gift og fik to børn: Hans og Karen – men så rejste hans kone til Kolding, hvor hun boede sammen med en hestehandler. I hendes sted flyttede faster Anne ind. *Faster* var Niels Lauridsen søster. Hun kom til Vejrup fra Beiers gæstgivergård i Bramming. Hun havde haft et dårligt ægteskab. hun havde født vist nok syv børn, hvoraf kun to overlevede. *Faster* blev nu Niels Lauridsens faste støtte i opdragelsen af børnene og i kroens daglige drift. Om *faster* siges, at hun var en myndig dame. Elna Jessen, der var hos dem i tre år, fortæller, at hun efter den første dag på kroen sagde: *Her bliver jeg i hvert fald ikke!* Men bag sig hørte hun til sin store forbavselse Niels Lauridsen sige: *Det tror jeg nok, for faster vil ikke af med dig!* Og det blev så til tre dejlige år, hvor de havde de bedste forhold til hinanden og hvor Elna kom til at sætte stor pris på *Faster*.

3, 4 og 5 fra venstre er: kroer Peter Hansen Andersen, datter Joshia og krokone Kirsten, f. Madsen. foto i privateje.

Krofamilien samlet foran verandaen i foråret 1915 – monstro en af døtrene har fået en kæreste. Foto i Vejrup Sognearkiv.

Niels Lauridsen betegnes som en meget ligetil, meget venlig og rar kromand. Sønnen Hans rejste med Erling, Købmand Andersens søn, til Amerika. Det siges, at man ikke siden hørte fra Hans, mens Erling skrev breve hjem.

I 1935 døde Niels Lauridsen – *Faster* var da død forinden – og Karen stod alene med kroen. Sammen med sin ven og senere ægtefælle, Thyge Bruhn Madsen (søn af mejeribestyrer og brugsuddeler i Holsted) forsøgte hun at sælge kroen til et ungt par. Det unge par var Alfred Nicolajsen fra Hovborg kro og *Dinne*, som stammede fra gården *Hansholm* nord for Holsted. Hun var en søster til bager Lorentsens kone i Vejrup. Det unge par kunne imidlertid ikke få spiritusbevilling, så handelen kunne ikke blive til noget.

1935-41 Kirsten og Peder kommer tilbage

Så dukkede *Kjesten og peir*, Kirsten og Peder Hansen Andersen op igen: de købte kroen tilbage i 1935. Hvorfor de kom tilbage vides ikke. Man kunne gætte på, at PHA stadig havde nogle penge stående i kroen, eller at de har ønsket lidt mere rolige forhold på deres gamle dage. Han var 64, hun 62 år. Driften af fragtcentral og restaurant overlod de til datteren, Jørgine og hendes man Beyer.

Hvad der ikke lykkedes for det unge par fra Hovborg, lykkedes for PHA, nemlig at få spiritusbevilling. Det skete med én stemmes overvægt i sognerådet. *Kjesten og Peir* fik år sammen på kroen. Det fortælles, at kroen dengang – som nu – havde et godt ry i sognet og omegnen, at PHA var en driftig, men rolig mand, vellidt og omsorgsfuld. Interessant er det at se en række fotografier fra *beværterudflugter*. Af dem fremgår det, at han havde den tradition at lukke kroen og tage på udflugt med familie og kropersonale, gerne omkring pinsetid. Det var vist ikke helt almindeligt dengang på landsbykroer!? Slående er også, at krohunden næsten altid er med på billederne. PHA var en hundeven. Men dens historie har vi jo fortalt i starten.

Kirsten var nok et lidt fremmed islæt i Vejrup, hun bevarede sin fynske accent - måske var det derfor, at nogen kaldte hende *Kjesti Per Hansi*. På fotografier ser man hende som en trivelig dame, køn og med glimt i øjet. Det stemmer også med, hvad folk siger om hende. I 1940 døde Peder Hansen Andersen, 69 år gammel. Han blev begravet på familiegravstedet lige øst for våbenhuset på kirkens sydside. Kirsten havde kroen alene til 1941, hvor hun solgte den og flyttede til Nørregade 49 Bramming. her boede hun til sin død i 1952. I avisen omtales hun som en i vide kredse agtet og afholdt dame, flittig og trofast over for sine venner. Det fremgik også, at hun var særdeles dygtig til at kniple og hun fremstillede meter-vis af fine kniplinger.

Vejrup kro i bilismens tidsalder – måske 1915. Fra v. ses Krofatter og – mutter, derefter Anna, ung pige Sørine, datter Mary, datter Jørgine og en rejsende i chokolade fra Nora Andersen (firma)

Til sidst en omtale af deres fem børn:

Andreas blev uddannet til lærer, gift med Agnes Johanne Jørgensen fra Svendborg (var pige i huset hos Johansen på Rebelsig Teglværk) og ansat på Rødby Byskole, men døde på Rigshospitalet (nyresvigt), begravet i Vejrup. Anna Christensen havde en forretning (schous sæbehus med trikotage) i Jyllandsgade i Esbjerg. Mary blev gift Brandenhof, de havde Sønderho Badehotel, Fanø. Joshua blev gift med en forsikringsmand, Knudsen og i en nekrolog fra 1952 omtales hun som enke bosiddende i Bramming.

1941 – 55: en myndig krodame

Køberen af Vejrup kro i 1941 var Clara Gårde. Hun kom Størsbøl, fra ejendommen lige nord for Størsbøl kro. Hun var servitrice på Korskroen. Efter overtagelse af kroen blev hun gift med Andreas Christensen. Han kom vist fra Skads og hjalp til på kroen, men døde efter nogle år af kræft.

Clara siges at have været en myndig dame, som nok kunne sætte sig i respekt. Bent Callesen, der nu ejer kroen, fortæller, at han den første dag, han var i lære i Købmandsgården, blev han sendt over på kroen med varer. Der var imidlertid nogle forkerte varer med, derfor blev han skældt noget så grundigt ud. Siden var han meget forsigtig og omhyggelig, når han havde ærinde hos Clara. Han husker også, at Clara og Ingrid – den senere kroejner – sagde *De* til hinanden, det var nok ikke almindeligt på en landsbykro. Clara Christensen drev kroen til 1955, hvor hun solgte den og flyttede til en villa i Storegade i Bramming.

1955-86: IC der bestemte nu menuen

det var i 1955, at Ingrid Christensen overtog kroen. I daglig tale blev hun kaldt IC og hun var godt kendt med kroen, da hun i nogle år havde været servitrice hos Clara. IC kom vist nok fra Guldager, men stammede fra Henne, hvor hendes forældre havde en ejendom lige vest for Henne stationsby. IC havde kroen fra 1955 – 1986, hvor hun solgte den og flyttede ind i en af de helt nye boliger lige over for kroen. Senere flyttede hun til Gørding i en af de nye boliger på mejerigrunden i Nørregade.

For IC var arbejdet på kroen en livsstil, hun havde helt sin egen måde at lede arbejdet på. Ofte gik hun rundt og gav ordre til pigerne – alt mens hun selv udførte arbejdet. Når jeg var med på kroen for at aftale en menu m.m. til en fest, følte jeg det altid bagefter, at i virkeligheden blev det, som IC ville have det, og det blev altid godt.

Til en festaften i ungdomsforeningen skulle vi bruge klaveret ret så meget. Jeg spurgte derfor forsigtigt IC, om vi kunne få klaveret stemt. Det kunne vi tydeligt nok ikke. *Klaveret var stemt da jeg købte det, og det var et godt klaver, sagde han, jeg købte det af, og han var fagmand.* Et par dage efter spurgte jeg igen, *hvis vi nu selv ville betale og skaffe en pianostemmer?* Da var svaret: *Ja, så gør det da, men klaveret er godt nok.*

IC var ikke særlig kirkeligt indstillet, men hvert år arrangerede menighedsrådet en julefest for ældre på kroen. Når vi pyntede træet tredje juledag, var det fast tradition, at IC kom med kaffepunch til os. Selve festen med alt hvad dertil hørte, gav hun hvert år kvit og frit. Vores problem var altid, at få hende lokket frem i døråbningen, så vi kunne sige hende tak. Det var tydeligt, at hun ikke kunde lide det. Men hun var vist alligevel glad for det. Sikker er det, at IC havde både hænder og hjerte på rette sted! Da hun døde, blev hun begravet på Henne kirkegård.

De fire kropiger har taget opstilling pinsedag 1927. fra venstre er det: Anna (f. 1894) Mary (f. 1897) Joshia (f. 1900) og Jørgine (f. 1902)

foto i Vejrup sognearkiv

1986:- Frem til nutiden

Den 1. november 1986 overtog Ruth og Bent Callesen kroen. Bent havde en høj stjerne hos IC. Han havde hjulpet hende meget gennem årene. Han kendte kroen, og det var et stort ønske for IC om Ruth og Bent ville overtage den.

Det gjorde de så, og har nu i 2001 haft den i 15 år. Stille og roligt har de forbedret forholdene på kroen: malet, tapetseret, bygget nyt indgangsparti mod parkeringspladsen, bygget nye toiletter og lagt nyt gulv i salen med mere.

I forbindelse med krosalen skal nævnes, at i buen over scenen stod med flot skrift *Vær mild i din dom*. Indtil 1957 var den prydet med malerier på væggene. De viste Vejrup kro, dels før ombygningen i 1913, dels efter med benzintanken foran. Dengang var der meget få biler, men 3 benzintanke i Vejrup. Det forlyder at de er fremstillet af en maler fra Holsted, som man kaldte *Maler Nis*, og som kom en del i Vejrup. Senere blev de frisket op af *Jens Maler*, Jens Lauridsen i Vejrup.

Bent Callesen fortæller, at da han i 57 skulle tapetsere salen for IC, var billederne i så dårlig stand, at de ikke kunne reddes. Samme år lavede Olav Bak tre små pennekitsere af billederne fra salen.

Ud over forbedringer af bygninger og inventar har Ruth og Bent også formået at knytte gode hjælpere til kroen. I Krostuen Mie Jessen trods sine 85 år hver dag på pladsen, når fyraftensgæsterne skal have serveret deres >sæt<. I køkkenet har Ruth gennem mange år haft god hjælp af Elsebeth Lage, og en række unge piger og nogle lidt ældre træder til, når der skal serveres til festerne. Sådan skal det være på en landsbykro, hvis økonomien skal hænge sammen.

Vejrup omkring 1948 med kroen (ejer Clara Christensen, f. Gaarde) til venstre og købmandsgården til højre. Foto i Vejrup Sognearkiv.

Kroen som kulturcentrum

Jeg mindes ikke nogen sinde at være gået fra en fest på kroen, hvor maden ikke har været helt i top. Sammen med kirken, skolen og fritidscentret er kroen helt afgørende kulturbærere i Vejrup. den er samlingssted for private fester, barnedåb, konfirmation, bryllup, sølvbryllup, guldbryllup og et væld af runde fødselsdage, og samlingssted for mindesamvær efter begravelser. Her holder foreningerne deres generalforsamlinger, og her er valgsted for Vejrup sogn.

Her sejles op og ned ad åen. her vil hanen ikke ud, når hønsehuset brænder. Her synges ved næsten hver en fest Vejrup-sangen. Her synges Danmark nu blunder den lyse nat, Hvor smiler fager o.s.v. Og her synges også Du gav mig, o herre... og Vor gud han er så fast en borg. Man kunne fristes til at sige, at intet menneskeligt er fremmed for kroen. Her vises alle menneskelivets facetter.

Der er dækket op til fest i Vejrup kro. Fra højre ses: en køkkenpige, Eva Hermansen, Erhardt Hermansen, Anne Maler (Lauridsen), Ingrid Christensen, El na – senere gift med Erhardt Hermansen. Bagved: Peder Sørensen, Clara Christensen (kroejer i stribet skjorte) og Ingeborg Sørensen. Foto i Vejrup sognearkiv.

2001-: Og hvad så fremover? Alle ved godt, at et generationsskifte er forestående. Vi ved, at ordrebogen er fyldt godt op langt frem i tiden. Vi ved også at vi ikke som i 1935 har en Peder Hansen Andersen, som kan vende tilbage. Vi ved at det drive kroen ikke er et 8 til 4 job, men en livsstil, og at det kræver meget fin føling med lokalbefolkningen og dens traditioner. At Finde købere er godt nok Ruth og Bent Callesens problem, men det vedrører os alle i Vejrup- også i den grad! Hvem mon kan og vil føre Vejrup kros historie videre?

Tak til Signe og Aksel Olsen, Alice og Alfred Bjerre Nielsen, Elna og Ejner Jessen samt Bent Callesen for hjælp med oplysninger. Forf. har boet i Vejrup siden 1959 er seminarielektor og har adr: Vibevej 10 Vejrup.